

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Tractatus Primi Pars I. de Servitutibus Prædialibus, Usufructu, & utroque Retractu, Pars II. de Emphyteusi, Pars III. de Locatione & Conductione

Luca, Giovanni Battista de

Coloniae Agrippinae, 1691

Disc. VIII. Romana Incendij de Porta. De eadem materia discursus præcedentis, An scilicet & quando conductor teneatur de incendio domus conductæ, vel alio casu.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74102](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74102)

locatione & §. finali & l. item quaritur §. 1. ff. locari l. sine certo §. interdicitum & §. plene ff. commodari, cum pluribus concordant. Et tertio ratione moræ, quia nempe conductor fuerit in mora restituendi rem conductam statuto tempore, illam invito locatore retinendo ad text. in l. quod te ff. si cert. petat. l. fin. Asia ff. depositi glos. magistralis in d. l. videamus verbo suo nomine in sine. Salyc. in l. in iudicio nu. 5. C. locati Molin. Theologus de contract. disput. 291. n. 3. & §. & disput. 494. nu. 4. in cuius Molina auctoritate magis quam in dictis iuribus per eos non allegatis scribentes pro actore juxta currentem abusum, magnum, ac totum constituebant fundamentum.

Verum ut præmissa locum habeant, ex ejusdem Molina locis citatis auctoritate, procedere dicebam, non ex simplici mora, vel ex simplici alteratione usus, ita generaliter & abstractè sumptis, sed requiritur, ut vel mora, vel usus alteratio dederint causam casui, sine illis, vel earum altera non eventuro, itaut si res debito tempore restituta esset, periculum, vel accidens non evenisset, quod in praxi effect verificabile, si constaret de origine incendij, & de culpa illorum famulorum conductoris, de quibus ipse de jure non teneretur, utpotè non delinquentium in officio ad id destinato, tunc enim locator rectè dicere posset, quod si conductor propriæ obligationi satisfaciendo, rem statuto tempore restituisset, non evenisset ille casus culpa ejus familiarum negligentium in domo de tali tempore aliàs commorari non debentium, cum similibus; Sed cum in facti specie in dubium esset ex jam dictis, an incendium proveniret potius culpa famuli, seu conjunctorum ipsius locatoris ut supra, seu ex casu, cui occasionem præbuerint ejusdem locatoris bona in superiori parte domus existentia de facili accendibilia, itaut restituta etiam domo, idem casus contingere potuerit; Hinc proinde cessare videbatur omnis præordinatio ex mora resultans, ideoque dicebam conclusionem esse in abstracto veram, cessare tamen ejus applicationem ad factum.

Removebatur præterea omnis difficultas ex ipso facto cessantis moræ, quoniam licet locatio esset ad certum tempus tunc expiratum, nihilominus in eodem contractu conventum erat juxta consuetum stylum, ut non prævia disdicta censeretur facta reconductio pro eodem tempore; Quod etiam de jure ex utriusque partis silentio resultat cum hac sola differentia, quod pactum operatur reconductionem pro toto tempore præcedentis conventionis, lex verò illam operatur, in rusticis pro anno legali sumpto pro perceptione fructuum, in urbanis verò uniformem commodum importantibus, & in quibus nihil interest rem habere in una, vel altera parte anni, intelligitur in dies, & pro solo tempore habitationis, juxta receptissimam distinctionem textus in l. interdum §. qui impleto ff. locari, ubi communiter ex deductis per Menoch. lib. 3. præsumpt. 85.

Et quamvis ex parte locatoris doceretur de quadam disdicta facta procuratori Cardinalis absentis domi dimissa copia, quæ de Curia stylo sufficit, præsertim in Tribunali A. C. Replicabam tamen id rectè suffragari posse ad effectum probandi locatoris disensum circa relocationem, & ne conductor ob non factam disdictam prætereundè posset continuationem pro toto alio novo tempore; Secus autem ad effectum contumaciæ, & moræ culpofæ, ex qua hoc grave præjudicium resultat subijciendi conductorem tanquam morosum illi pericu-

Cardin. de Luca de Locat. & Conduct.

lo, cui alias de juro subjacere non deberet, cum ad hunc effectum gravis præjudicij, verior, & in Curia recepta opinio sit, scientiam seu moram præsumptam non sufficere, sed requiri veram, quia consideratur tanquam species delicti, ut plenè Gratian. discept. 508. nu. 8. cum seqq. Seraph. dec. 1239. nu. 1. Adden. ad Gregor. dec. 127. nu. 11. & Rub. in addit. ad dec. 542 par. 4. recen. tem. 2. nu. 95. ubi de more alij cumulantur. Præsertim quia neque ipsius procuratoris scientia erat certa, itaut intrare posset certioratio ipsius principalis, ut de jure præsumitur, sed erat etiam præsumpta, utpotè non facta personaliter, sed domi, consequenter inferri nullatenus poterat ad talem conductoris scientiam, quæ moram culpofam importare posset, quoniam esset dare præsumptionem præsumptionis, ac fictum ex ficto.

Et ulterius posita etiam formali disdicta facta ipsimet principali, itaut scientia esset certa, neque per hoc dici poterat in mora culpofa, cum non obstante terminatione locationis justam haberet causam & titulum in ea perseverandi stante decreto camerali, ut per annum ante illum Iubilæi Universalis jam inceptum non possint conductores expelli; Et juxta præmissa judicatum fuit mediante sententia absolutoria, cui actor demum acquievit, interpositam appellationem amplius non profecto.

R O M A N A
INCENDII DE PORTA
P R O
L I C I N I A P O R T A,
C V M
N.

Casus per tres conformes terminatus ad favorem Licinia.

De eadem materia discursus præcedentis; An scilicet & quando conductor teneatur de incendio domus conductæ, vel alio casu.

S V M M A R I V M.

- 1 **C**asus controversæ.
- 2 **P**actum obligans conductorem ad magnam diligentiam quid in proposito operetur.
- 3 **P**acta debent aliquid operari ultra juris dispositionem.

D I S C. VIII.

RETENTA eadem theorica in præcedenti firmata, contrarium quoad applicationem pro locatore contra conductorem in hæc alia controversia cum sensu etiam veritatis substinui; Cum enim dicta Licinia possideret quamdam magnam mansionem ad usum tinelli, illamque conduxisset ad usum fœnalis longe magis periculosum, conductionem fecit sub ea lege, ut conductores maximam adhibere debeant diligentiam in curando, ne dictum tinellum pateretur

pateretur incendium; Cum autem casus dedisset, quod vel ex aliquo instrumento igneo nuncupato *Razzo*, ut probabilius credebatur ex quadam ibi proxima solemnitate, vel ex scintillis, a ventorum vi trajectis per aliquas fenestrarum rimulas, ignis in fœno accensus esset, unde magnam incendium cum totali domus devastatione exortum est; Hinc proinde dicebam iuridice conductores de isto casu teneri stante dicto pacto, per quod locatrix timens de periculo ratione subjectæ materiæ sibi præcave-re voluit, obligando conductores ad maximam diligentiam, quod pactum præsertim cum dictis verbis adeo effrenatis, non simplicem, sed maximam diligentiam importantibus remaneret alias omnino otiosum & inane, nisi hanc faceret operationem obligandi conductores ex sola culpa de jure præsumpta, quæ dicitur levissima in omittendo, cum ea circumscripta conductor de omni alia teneatur, de lata scilicet & levi ex conducto, & de levissima in committendo actione legis Aquiliæ, ut in præcedenti; Pacta enim aliquid ultra juris dispositionem operari debent, quia partium intentionem arguunt aliquid plus addendi juxta *théor. Ba. in rubr. C. de contrahen. empr. nu. 6. Dec. conf. 273 nu. 3.* in his terminis *Gregor. dec. 278. nu. 2. Vermiglios. conf. 329. nu. 7.* attento præsertim illo verbo *maximam diligentiam*, quod utique ad aliud referri non poterat.

Agentes pro conductoribus, ad illorum culpam excusandam probare conati sunt eos ad scenile per menses non accessisse, illud semper clausum retinendo, credentes ita excludi illam ignis originem, quæ à lucerna per ipsos conductores tenta haberetur; Verum hoc potius retorqueri dicebam, atque hanc magnam negligentiam evidenter convincere culpam, seu exclusionem illius diligentie, ad quam nedum simplicem, sed maximam se obligaverant, quoniam ita videre non potuerunt aperturas, ex quibus ignis ab extra venire poterat, & periculo consulere; Et ita contra conductores per tres conformes sententiarum fuit per A. C. & alios Prælatos, licet signatura meo iudicio parum probabiliter causam appellationis, etiam commiserit cum clausula *confitio de iribus.* Unde puto quod causa sit concordata.

ROMANA

INCENDII.

PRO

ARCHICONFRATERNITATE SPIRITUS
SANCTI NEAPOLITANORVM.

CUM

LAURENTIO CASOTTO.

Casus disputatus coram V. Gerente & resolutus pro Archiconfraternitate.

De eadem materia, de qua in præcedentibus, An scilicet, & quando conductor teneatur de incendio domus conductæ. Et quando dominus teneatur de facto famuli.

SVM MARIVM.

Acti series.

- 1 **F** Ignis presumitur ortus ubi primum visus est.
- 2 Origo ignis probatur per presumptiones.
- 3 Quomodo probetur quis sit incendiarius.
- 4 Regula est dominum non teneri pro famulo.
- 5 Fallit ubi culpa est circa opus destinatum.
- 6 Dominus sciens culpas famuli & non providens tenetur.
- 7 Quando presumatur quod famulus egerit actum culposum de mandato domini.

DISC. IX.

In ista facti contingencia, retentis pariter eisdem propositionibus supra in alia Romana incendiæ pro Cardinali Brancaccio disc. 7. firmatis, solam scilicet culpam à jure præsumptam, utpote importantem levissimam in omittendo aptam non esse ad condemnationem conductoris, ad refectio-nem domus combustæ, aliorumque damnorum, bene tamen sufficere culpam levissimam in committendo, in quo magis levem & latam; Iusto cum sensu etiam veritatis credebam dictæ Confraternitati locatrici per Laurentium conductorem reficienda esse damnâ causata ex incendio exorto in quadam mansione, seu apotheca, quod totam domum superiorem devastavit.

Conduxit enim Laurentius quandam apothecam pro exercenda arte pastillorum, quam ipso alijs negotijs incumbente, ibi exercebat per Nicolaum fratrem jure famulatus dicto exercitio præpositum, qui juxta probationes in progressu causæ facta adeo imprudens erat, quod in ejusdem parvæ mansionis angulo, in quo nullus existeret caminus sæpe sapius ignem cum parvis stipulis vulgò nuncupatis *fascina* vinearum ita immoderate ignem accendere solitus erat, quod quandoque visæ fuerint scintillæ usque ad trabes ascendentes, & quod magis est relicta lucerna accensa prope canistros, in quibus pastilli aridi servabantur cum pagina, ac prope locum, ubi erant candelæ sebaceæ & stipulæ sulphureæ ibidem vendi solitæ; clausa apotheca de nocte consuetudinem habebat ad quandam proximam cauponam accedendi, ibique per horas comedendo, ludendo, vel alias conversando morandi; quamvis de periculo sæpius à vicinis monitus esset, unde ex causa dictæ lucernæ ita relicte circa quartam horam noctis; dicto Nicolao juxta consuetudinem in caupona permanente, ignis accensus est, qui magnum incendium cum totius domus superioris devastatione causavit.

Egit propterea locator coram V. Gerente contra Laurentium conductorem pro refectioe damnorum. Probatio enim originis incendiæ in dicta apotheca aderat, dum in ea primum visus est, unde non confitio originem habuisse ab extra, intrat præsumptio illum ibi originem habuisse *Bald. & Salicet. in l. qua fortuitis Cod. qui prior. in pigm. habeantur Alex. conf. 50. numer. 3. lib. 1. Gabr. conf. 159. num. 15. lib. 1. Rub. conf. 11. n. 163. Magon. dec. Florent. 111. numer. 6.* præsertim quia cum origo sit difficilis probationis, maxime de nocte per conjecturas & præsumptiones probatur *Bald. conf. 174. n. 2. volum. 2. Afflict. dec. 57. num. 3. Cyriac. contr. 3. 234. nu. 16. & controu. 235. n. 1. Farinac. qu. 110. n. 73. & 74.* Ipsaque rei evidentia ostendebat ignem aliunde venire non potuisse, non quidem ab extra, Tum quia apotheca erat bene clausa, itaut non adessent rimulæ, per quas scintillæ intrare poterint, Tum